

leváci a leváctví – část č. 3

levák v předškolním období

aneb

úloha učitelky mateřské školy v životě malého leváka

ivo vodička 2012 • www.levactvi.cz

- ▶ **Malý levák v mateřské škole**
 - ▶ **Učitelka mateřské školy**
 - ▶ **Malý levák v pohybu**
- ▶ **Příprava ke zdravému psaní v ZŠ**
 - ▶ **Zavazování tkaniček**

Malý levák v mateřské škole

- ▶ leváci si své leváctví většinou plně uvědomí až na základní škole, do té doby o tom, že jsou leváci slýchávají, ale berou to jen jako informaci. Pokud tyto informace nejsou spojeny s odsudkem, posměchem, většina leváků si neuvědomuje, že leváky jsou.
- ▶ stejně tak malým pravákům stačí vysvětlit, že leváctví je normální a že spousta dětí drží spíše věci v levé ruce
- ▶ malému levákovi je potřeba ukázat, jak mu činnosti půjdou lépe při zavazování tkaniček, jak si má rozmístit věci na stole při malování, jak se mu lépe bude držet lžíce...
- ▶ ▶ ▶ vysvětlení podstaty a specifika výchovy leváka je možno směřovat jen k rodičům, mnohdy raději k prarodičům, kteří ještě dnes mohou mít z minulosti vůči leváctví značné předsudky!

Učitelka mateřské školy

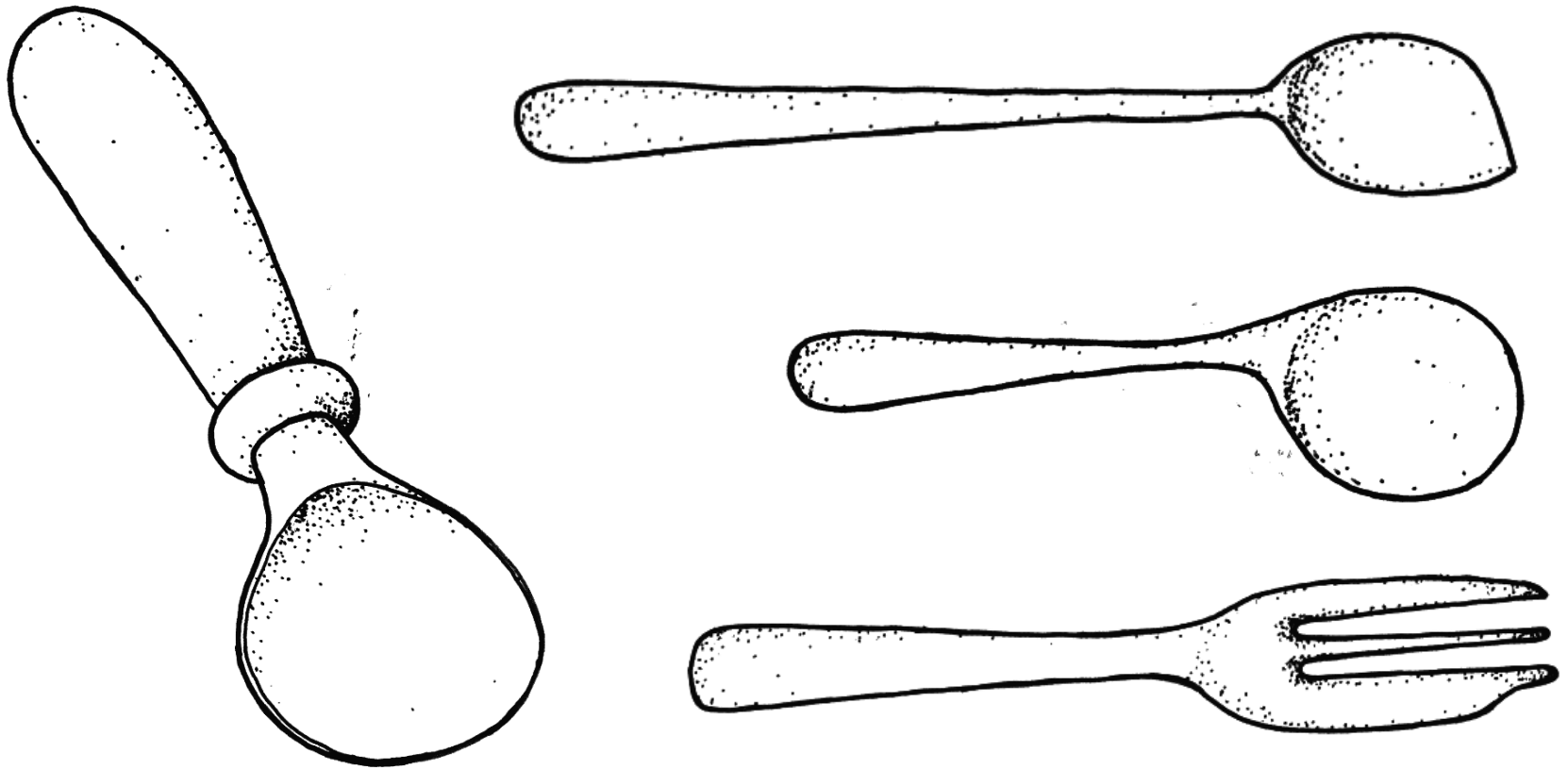
- ▶ je mnohdy první poučenou osobou, která ví, co je leváctví
- ▶ dává první informace dítěti levákovi, jeho rodičům a spolužákům
- ▶ vede pedagogicky správně a citlivě malého leváka při činnostech - zejména v pohybové a výtvarné výchově
- ▶ v případě, dítě ještě před nástupem do ZŠ není stranově vyhraněno, doporučuje rodičům dítěte, aby navštívili pedagogicko-psychologickou poradnu a seznámí je s postupem
- ▶ ▶ ▶ učitelka mateřské školy musí být obeznámena s problematikou leváctví - děti leváky respektovat v jejich leváctví a hledat cesty k tomu, aby levácké dítě dosahovalo stejných výsledků ve srovnání s praváky. Levorukému dítěti nesnižuje nároky, ale respektuje jiné cesty, jak jich levák dosahuje.

Levák v pohybu

- ▶ levák v poslední chvíli uskakuje doprava - může se stát, že dvě děti, levák a pravák, se mohou v poslední chvíli srazit, když se chtějí vyhnout
- ▶ leváci se odrážejí levou nohou a mají tendenci na ni doskakovat, stejně tak intuitivně vykračují jinak než praváci, a to pravou nohou
- ▶ levák se otáčí a točí nejčastěji za svou levou rukou
- ▶ hůře se mu běhá směrem doleva, protože jeho silnější a odrazovou nohou je noha levá
- ▶ ▶ ▶ pro praváky i leváky připravujeme takové činnosti, aby rozvíjeli své motorické dovednosti rovnoměrně na obě strany!

Stolování

- ▶ **Lžíce:** každé dítě necháme jíst tou rukou, která mu více vyhovuje - dítě však experimentuje, a tak to může trvat déle, než se ustálí
- ▶ **příbor:** v současné době je pro leváky výhodnější držet příbor jako praváci - jídlo je dnes doměkka uvařeno a často předem připraveno v malých kouscích. Levou rukou pak vidličkou levák nabírá snadněji. Praváci dnes často přehazují vidličku do ruky pravé, což je nový zvyk, který k nám přichází ze západní Evropy
- ▶ **příbor v rámci stolování** můžeme připravit jako pravákům, levák si je vezme do rukou, jak potřebuje
- ▶ ▶ ▶ **ve vyšším věku se levák pro slavnostní příležitosti naučí hravě dodržovat stolovací etiketu a problémy mu zažívaná dvojkolejnost nedělá**

Dětská lžička z plastu pro děti od šesti měsíců věku; dlouhá lžička na nabírání v hlubokých nádobách, dětská zahnutá lžička a vidlička na dorty pro leváky

Stříhání nůžkami

- ▶ v současné době jsou snadno dostupné kancelářské nůžky pro leváky, jejich cena je dostupná všem
- ▶ podle průzkumů mezi žáky ZŠ a SŠ a dospělými je leváci používají zcela výjimečně
- ▶ je to proto, že pro leváky je obtížné mít nůžky pro leváky pořád s sebou, protože na jiném pracovišti jsou pak bezradní
- ▶ dalším důvodem je to, že specializované nůžky pro leváky pro různá řemesla se nevyrábějí nebo jsou extrémně drahé
 - ▶ ▶ ▶ levák by byl nucen zacházet s prostředím dvojmo, dosáhnout stejné zručnosti a být podle okolností připraven pracovat jako levák i pravák, což je obtížné!

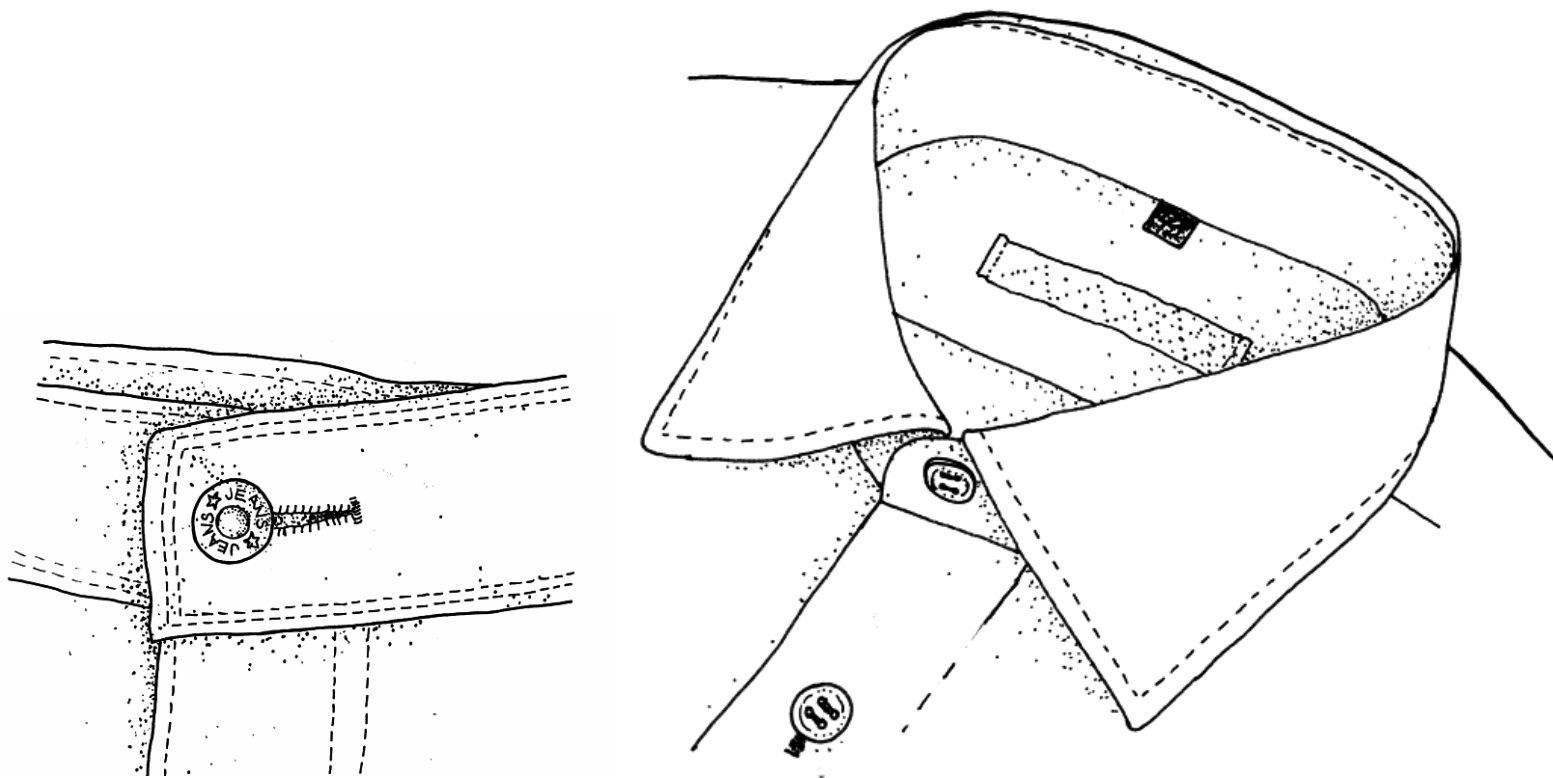
Nůžky pro leváky a pro praváky. Dospělí leváci je znají a mohou si je koupit, přesto je nepoužívají. Důvody jsou praktické: v pravostranném prostředí je jednodušší se přiučit na pravou ruku.

Prvopočáteční stříhání nůžkami

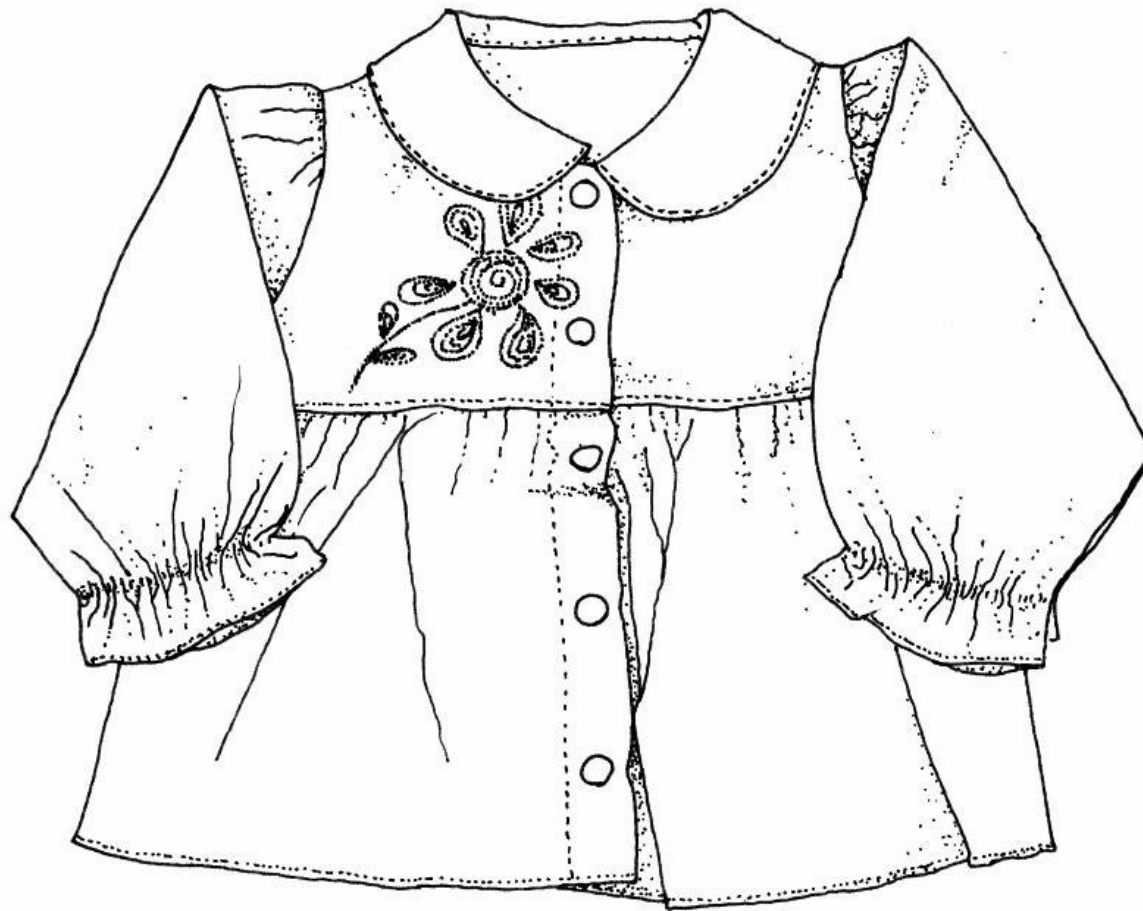
- ▶ v počátcích stříhání v MŠ a nižších ročnících je dobré použít nůžky pro leváky, aby se dítě úspěšně naučilo stříhat stejně jako děti praváci
- ▶ učitelé MŠ mají vyzkoušený postup: dvě krabičky s nůžkami - jedny pro leváky a druhé pro praváky
- ▶ učitelé prvního stupně ZŠ v této praxi pokračují, ale už v 3. - 4. třídě samovolně leváci přestávají tyto nabízené nůžky používat
- ▶ na druhém stupni ZŠ a SŠ používají žáci nůžky pro leváky zcela výjimečně
- ▶ ▶ ▶ levák se samovolně přirozenou cestou takto přizpůsobuje vnějšímu prostředí, protože je to pro něj v běžném životě jednodušší. Takto se přizpůsobuje nevědomky dalším situacím a činnostem.

Oblékání a zapínání

- ▶ knoflíky se objevily v měšťanském prostředí už v 14. století, obecně se rozšířily až v 19. století
- ▶ historicky se vyvinulo tzv. "pánské" a "dámské" zapínání, které je stranově obrácené
- ▶ při zapínání knoflíků jsou, aniž to tuší, v nevýhodě pravoruká děvčata, která musí používat k uchopení a provlečení knoflíku levou ruku
- ▶ pásek u kalhot je lepší utahovat dominantní rukou - malému levákovi dáme přezku na jeho pravou stranu
- ▶ ▶ ▶ pamatujme, že zvláště chlapci leváci to při zapínání malých knoflíčků u košile nemají jednoduché, protože všechny pohyby musí vykonávat jinýma rukama

Pánské zapínání u kalhot a košile - leváci chlapci mají při zapínání všechny pohyby přes ruku a knoflíky musí zapínat s vedoucí rukou pravou. Zvolit opačný postup je téměř nemožné.

Dámské zapínání knoflíků se vyvinulo zcela jinak: bohatým dámám zapínaly služky řady knoflíčků na zádech služby - překryt je tedy orientován tak, aby vyhovoval zapínání zcela pravákem.

Dnes pro holčičky levačky je to velká výhoda, pokud ovšem nemá jí oblečení tzv. „unisex“, které má mužské zapínání.

Počátky psaní se vytvářejí v MŠ

- ▶ dnešní děti jsou obklopeny písmem na každém kroku, proto už před nástupem do školy některé samovolně umí psát
- ▶ učitelka MŠ dává později už těžko změnitelné návyky k psaní
- ▶ vytváření návyků potřebných k psaní jsou už předtím spojeny s nácvikem kreslení tužkou, pastelkami, fixy a dalšími
- ▶ ve věku 5 - 7 let by děti měly úplně opustit různé druhy dětských úchopů a zvládnout špetkový úchop
- ▶ ▶ ▶ všechny děti je nutno učit zásadám správného kreslení a psaní už v MŠ!

Správné držení - špetkový úchop

Palec drží, prostředníček podpírá a ukazováček je položen lehce shora. K nácvičku je třeba dítě vědomě vést již v mateřské škole přiměřeně věku a vyspělosti dítěte.

Leváci i praváci drží psací prostředek stejně, stejné je to s chybami úchopu.

Nesprávné držení psacího prostředku

Pěstičkový úchop - palec překrývá psací prostředek.

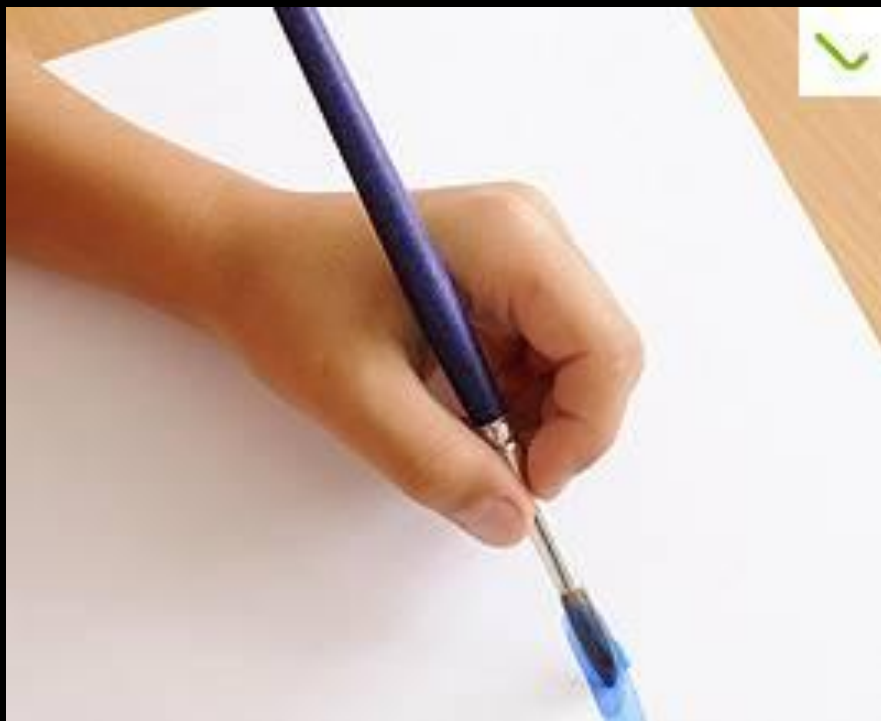
Protažená pěstička - protažené prsty, podpírá prsteníček

Nesprávné držení psacího prostředku

Křečovitý úchop - palec i ukazováček je držěn křečovitě, ukazováček je po přílišném tlakem - prohýbá se; omezuje se jemná motorika, zvyšuje se únava.

Hrníčkový úchop - ukazováček a prostředníček jsou položeny shora

Malování štětcem

Přiměřený tlak na štětec, špička štětce jede hladce po papíře
Velký tlak - chlupy štětce se ohýbají, stopa je nevyrovnaná

Správné sezení při psaní

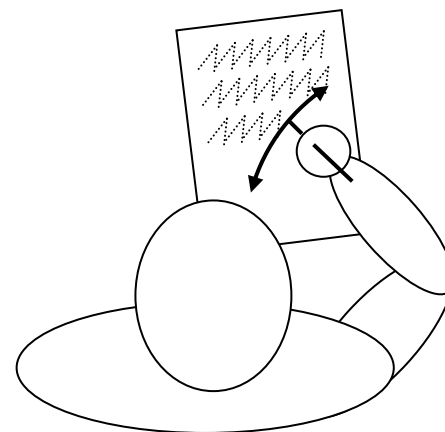
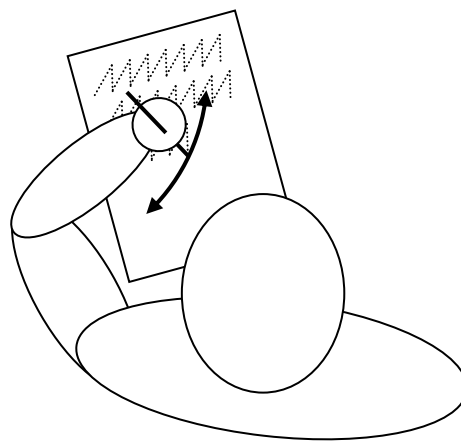
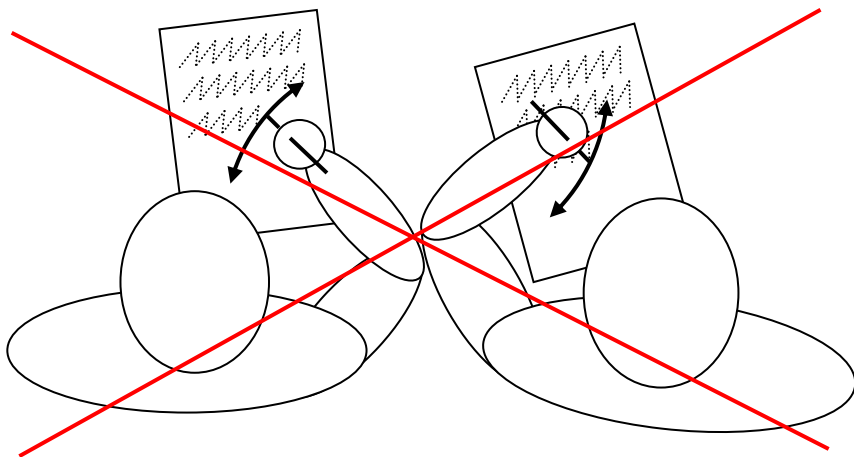
Dítě sedí na celé židli, chodidla jsou na zemi, paty jsou pod kolenný, rovná záda - základem je správná sestava školního i domácího nábytku.

Toto je leváková poloha psaní "dolním způsobem", jehož pracovní uspořádání je pouhým zrcadlovým převrácením práce a sezení praváka - tento způsob nerespektuje plně jinak ubíhající písmo jako horní způsob psaní se sešitem doleva a rukou shora.

Neprávné sezení při psaní

Leváci sedí tak, aby po své levé ruce neměli praváka - jinak se lokty dotýkají a nemají osobní komfort pro práci.

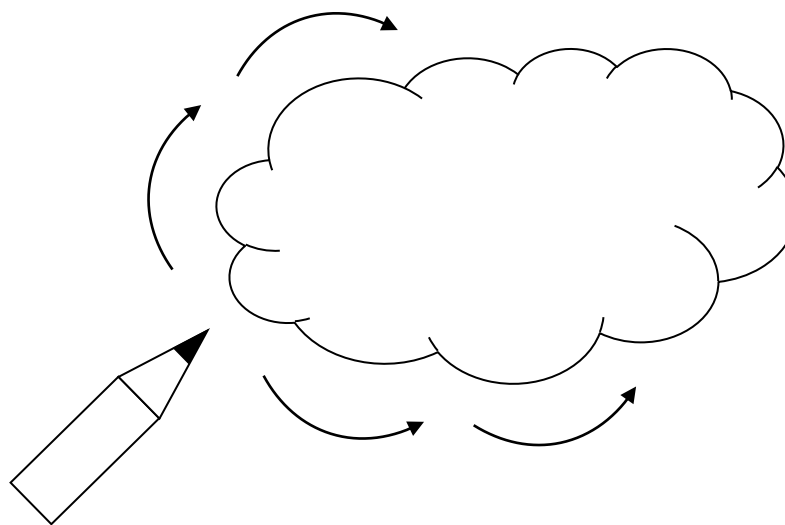
Při kreslení a psaní u svislé tabule už v předškolní výchově doporučují někteří pedagogové, aby leváci stáli levým bokem k tabuli a psali odspodu nahoru.

Tento způsob je z jejich strany míněn jako nácvik budoucího psaní tzv. „dolním způsobem“, který je pro leváky mnohem obtížnější než psaní „horním způsobem“.

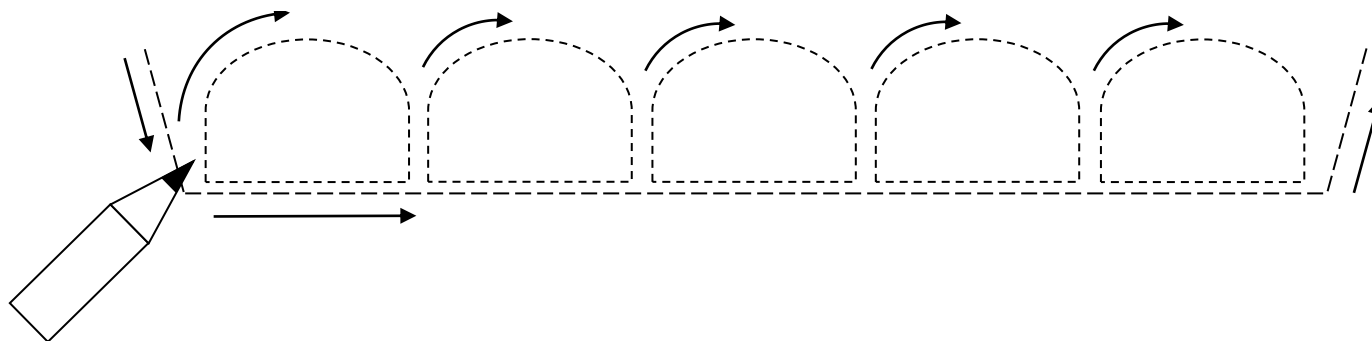
Je potřeba vědět, že levákům se na tabuli zleva doprava píše hůře než pravákům, pro které naopak je tento směr zcela přirozený.

Leváci musí křídu nebo fix před sebou strkat, navíc v nepřírodném postoji a pohybu ruky. Výsledky jsou pak horší než u grafických projevů praváků. Je potřeba větší trpělivosti, povzbuzování a mírné tolerance k výkonům.

Obtáhni pastelkou mrak podle vyznačeného směru:

Víš, jak nakreslit buchty na pekáči?

Grafomotorická cvičení pro leváky tohoto typu kreslená do pracovních sešitů nebo na papír skrytě směřuje k obtížnějšímu „dolnímu psaní“.

Jak se leváci učí na hudební nástroje?

- ▶ malí leváci, kteří začínají hrát na pravostranný nástroj, postupují zpočátku rychle, protože metodiky jsou zaměřeny na procvičování pravákovy levé ruky - levákovi to jde snadno.
- ▶ vzápětí je aktivizována ruka pravá - zde leváci často narazí na první obtíž, jejich pravá ruka tak rychle nezvládá obvyklý postup. Nezbyvá než se obrnit trpělivostí ze strany žáka a učitele a cvičit a cvičit.
- ▶ pokud leváci hrají na nástroj pro leváky, mají stejné možnosti jako praváci na nástrojích svých.
- ▶ malý levák, který chce začít hrát na nějaký nástroj, by si měl vybrat ten, který se mu líbí. Problém je v tom, že ve věku, kdy má začít, si často vybrat neumí a musí to udělat rodiče

Sopránová zobcová flétna, jeden z nejrozšířenějších nástrojů ve školách vůbec.

Konstrukce nástroje je určena pravákům, protože dolní tóny jsou hrány malíčkem a prsteníčkem pravé ruky. Dvojitě dírky d-dis a c-cis se levou rukou v dolní pozici nedají hrát zvláště při přechodu na níže laděné flétny s klapkami.

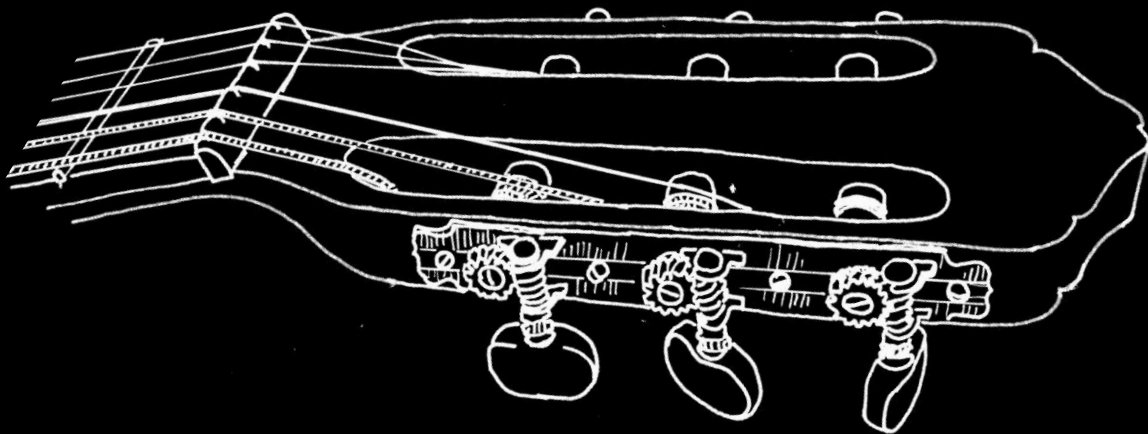
Jak leváci slyší a vnímají hudbu?

- ▶ většina leváků k naslouchání preferuje své levé ucho; podle výzkumů ale část praváků upřednostňuje své levé ucho také - proč dochází k tomuto jevu, se neví
- ▶ není známo, že by leváci slyšel i jinak než praváci, jinou otázkou je, že u lidí se vyskytuje tzv. ušní asymetrie, tedy to, že člověk slyší jedním uchem lépe a druhým hůře
- ▶ není známo, že by leváci měli větší či menší hudební představitivost a nadání než praváci
- ▶ ▶ ▶ jisté je, že se touto otázkou nikdo vědecky nezabýval, aby objektivními metodami na velkých skupinách leváků a praváků tyto vlastnosti prozkoumal a podal vysvětlení

Klasická kytara, tzv. španělská, je u nás nejrozšířenější a také nejdostupnější kytarou vůbec.

Konstrukce umožňuje převrátit ji na opačnou stranu, aby na ni mohl hrát i levák - nutné je ovšem přeložit struny. Basová struna musí být vždy blíže palci.

Při navíjení strun na hlavové mechaniky otáčíme kolíčky pravou rukou od sebe, i když se struny navíjejí podtáčením, na samotné ladění to nemá vliv.

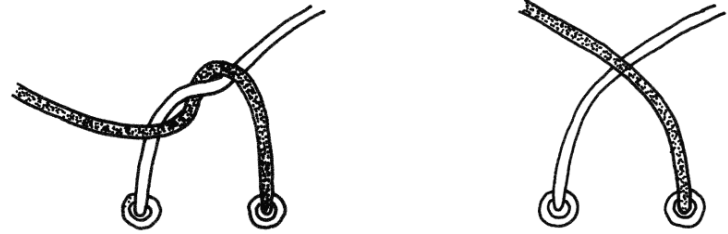

Stratocaster a jiné elektrické kytary pro leváky poznáme na první pohled stranově obráceným provedením; prvním poznávacím znamením je i logo nástroje čitelné z čelního pohledu.

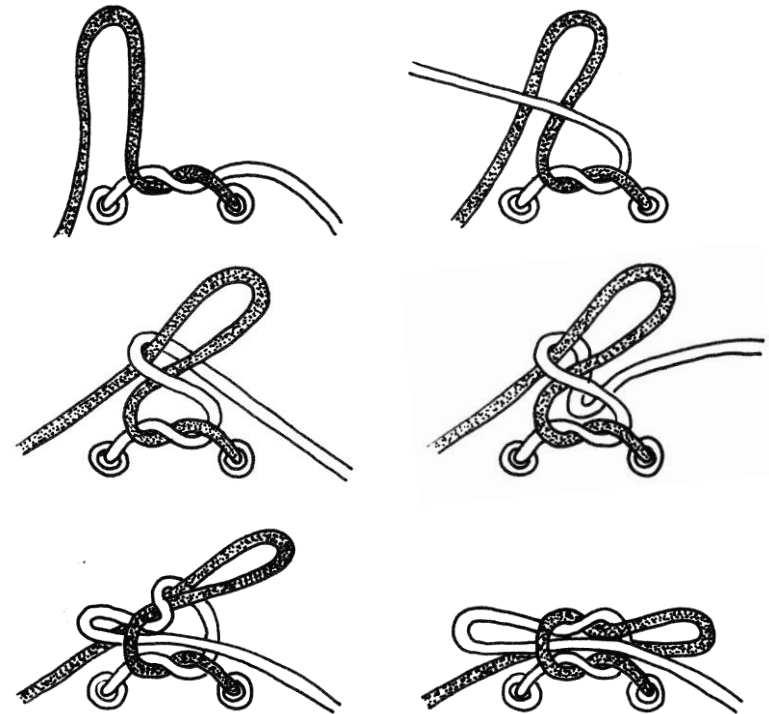
Zavazování tkaniček: jak postupovat při nácvičce?

- ▶ při nacvičování vázání klíčků u tkaniček do bot se zásadně postavíme za dítě tak, abychom mu ukazovali rukama postup přesně tak, jak ho vidí on i my
- ▶ nebudeme sedět proti němu, ani jinak - všechny varianty jsou pak zákonitě složitější, protože jeden nebo druhý musí úkony rukama převracet
- ▶ pokud můžeme, předlohu vytiskneme a položíme před sebe
- ▶ ▶ ▶ ať učíme leváka nebo praváka, musíme být trpěliví, někdy je učení pomalejší - závisí na motivaci dítěte, jeho motorických schopnostech i vyspělosti - odměnou se nám, dospělým, "rozvážou ruce" při ranním odchodu do školky nebo při cestě zpět!

Základní uzel

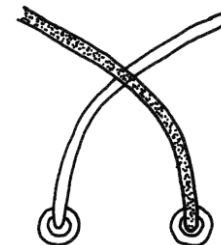
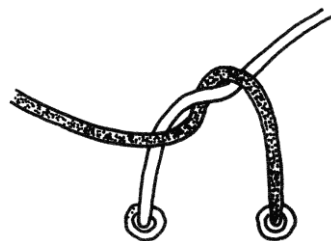

Varianta A - běžná klička

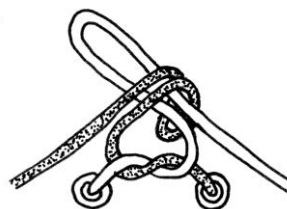
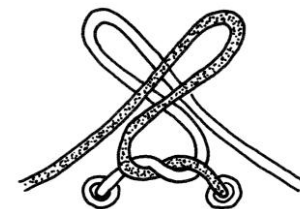
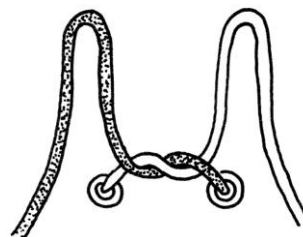

(podrobnější návod s fotografiemi
najdete na www.levactvi.cz)

Základní uzel

Varianta B - „zaječí ouška“

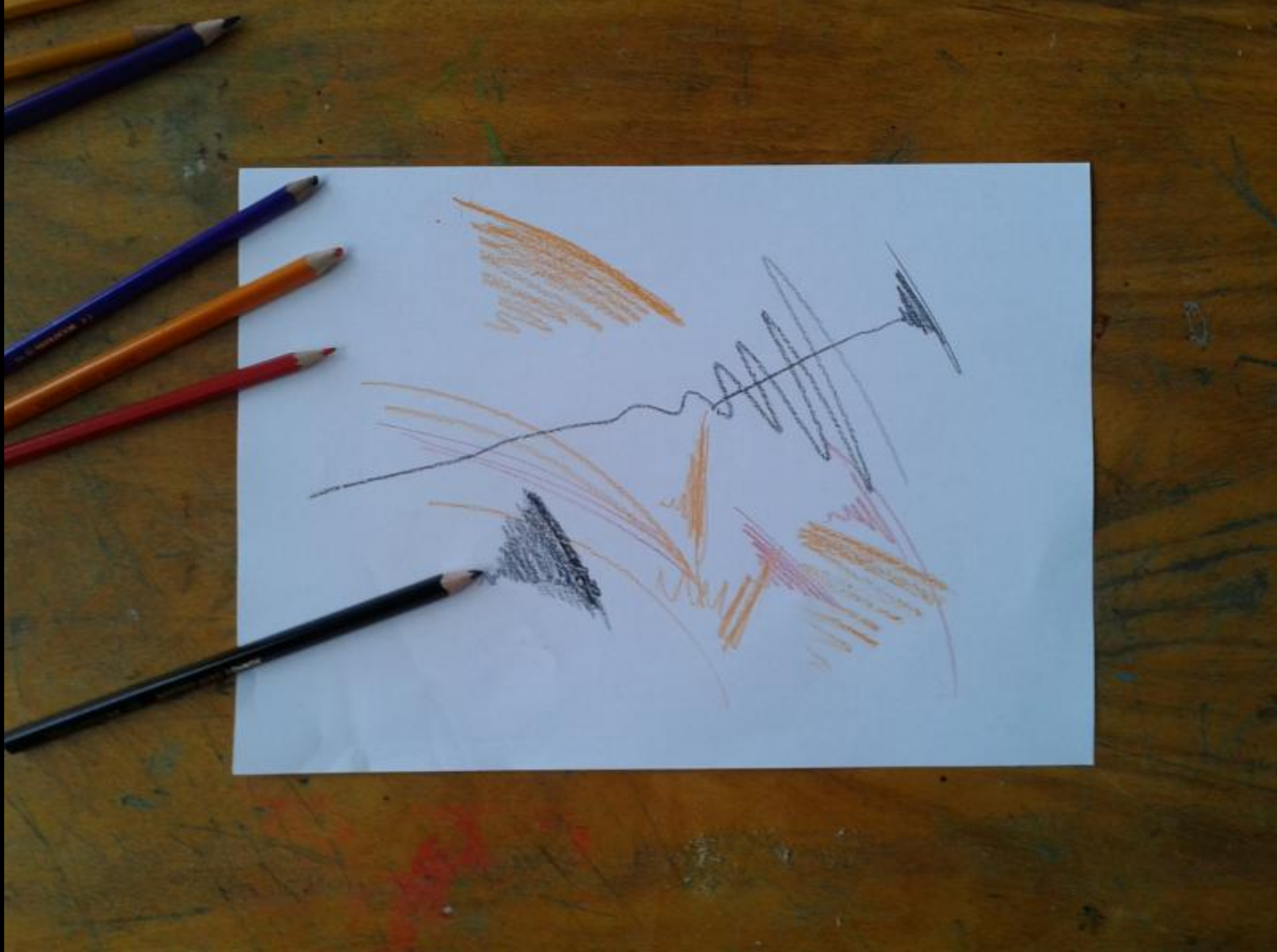

(podrobnější návod s fotografiemi
najdete na www.levactvi.cz)

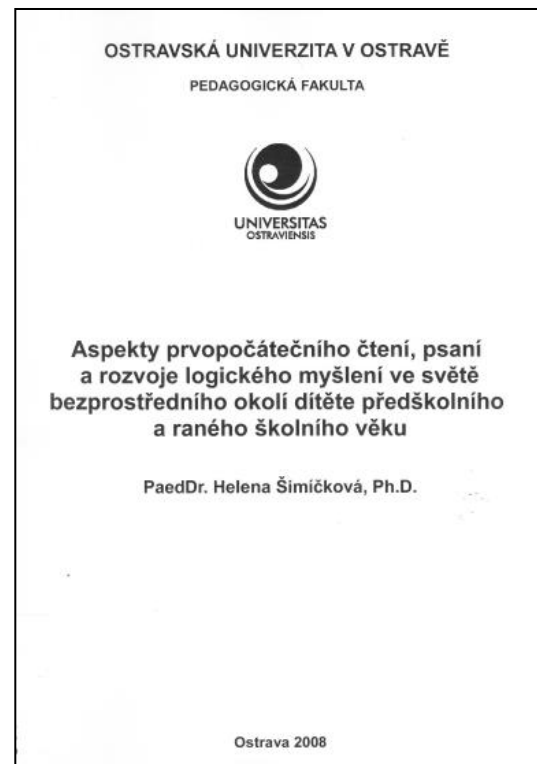

Uspořádání pracoviště při kreslení a malování pro dva leváky: nádoba pro vymývání štětců je vždy vlevo, vodovky mírně vlevo nebo i uprostřed.

Levák si nechává pastelky a tužky vlevo a při kreslení vodorovných čar i šrafování postupuje často zprava doleva

O připravenosti dítěte před vstupem do školy je poměrně mnoho odborných publikací.

Použitá literatura a informační zdroje:

Vyobrazení a zdroje

Snímek číslo:

7. vlastní kresby

9. <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/95/2scissors.jpg>

12. vlastní kresba

13. vlastní kresba

15. – 20. <http://www.jak-spravne-psat.cz>

21. vlastní nákres

23. vlastní nákres

25. http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/89/Furulya_001.jpg

27. http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d1/Modern_Classical_Guitar_121.jpg

28. vlastní fotografie

30. vlastní nákresy

31. vlastní nákresy

32. vlastní fotografie

33. vlastní fotografie

34. vlastní skeny obálek odborné literatury

Vodička, Ivo: Nechte leváky drápat, Portál, Praha, 2008

Objasňuje podstatu grafomotoriky levorukého psaní, popisuje základní přístupy leváků k psaní a nově zdůvodňuje nejvýhodnější způsob psaní pro leváky a používání pomůcek pro leváky doma, v mateřské a základní škole.

Učitelům, rodičům a samotným levákům poskytuje praktické rady o psacích a kreslicích prostředcích pro leváky a o jejich použití doma a v mateřské a základní škole. Na základě rozboru písma ve vztahu tahu a tlaku při psaní vysvětluje, proč většina leváků píše jinak, než je doporučeno školní metodikou. Obsahuje vyobrazení způsobů psaní leváků, ukázky rukopisů a fotografie.

Střední škola pedagogická, hotelnictví a služeb, Komenského 3, Litoměřice

ivo.vodicka@seznam.cz
www.levactvi.cz